

**NAJ DVORIŠČE
NE BO *le*
PARKIRIŠČE**

PRIROČNIK ZA ZELENITEV

<http://imz-maribor.org/Mini-gozdicek-Miyawaki.html>

Miyawakijev gozdček

V Mariboru je Društvo Organizacija za participatorno družbo posadila mini urbani gozdček po metodi japonskega botanika Akire Miyawakija – Miyawakijev gozdček. Gre za zelo gosto zasaditev različnih 853 dreves in grmovnic na 12 x 26 metrov kar omogoča hitrejšo in gostejšo rast, in večjo biotsko raznovrstnost od tistih, ki so zasajeni po običajnih metodah. Ekosistem, ki tako nastane, lahko shrani veliko več ogljika kot nasadi ene vrste. Društvo je za zasaditev skupaj z Mestno občino Maribor izbralo zemljišče, kjer ni predvidene gradnje in se nahaja na enem izmed območij prekomernega pregrevanja v mestu. Mini urbani gozdček bo tako hladil okolico, blažil hrup, čistil zrak in pripomogel k večji biodiverziteti v mestu. Pri izbiri rastlinskih vrst in načrtovanju območja so se povezali s strokovnjaki na področju gozdarstva in krajinske arhitekture, zasaditev pa so opravili ob pomoči motivirane skupine prostovoljcev. Društvo pripravlja tudi nadaljnje aktivnosti, med njimi informativne table o gozdčku, priročnik za zasaditev, razvijajo pa tudi način monitoringa rastlinskih in živalskih vrst na območju.

<https://github.com/space10-community/the-growroom>

Growroom

Predlog ponuja trajnostno rešitev za pridobivanje sveže hrane v mestnem okolju, spodbuja k urbanemu vrtnarjenju ter ozelenjevanju in s tem prehaja v območje prostorskega načrtovanja - ustvarja zeleno oazo v sicer sivem okolju in omogoča trajnostno rabo prostora in spodbuja lokalno samooskrbo.

Iz arhitekturnega vidika njegova inventivnost izhaja iz modularne zasnove, ki se lahko prilagaja različnim prostorskim danostim - primerna je tudi za majhne površine kot so strehe garaž, parkirna mesta ipd. Zelen paviljon je sestavljen iz štirih nivojev, ki ustvarjajo krožni vrt v notranjosti objekta. Leseni elementi so zasnovani tako, da omogočajo dostop svetlobe in zraka do rastlin. Skupnostni pristop in uporaba odprtostne tehnologije pri gradnji objekta Growroom omogočata dostopnost in uporabnost ideje širši skupnosti.

Dvorišča v starem mestnem jedru predstavljajo srce starega mesta, če pa so tudi ozelenjena, pa več kot potrebna mestna pljuča, ki imajo potencial, da širijo dobre vplive preko svojih meja. S svojim specifičnim karakterjem in občutnim deležem mestne krajine, so ključna pri oblikovanju identitete mesta, gradnji skupnosti ter izboljšanju kakovosti bivanja. Iz urbanističnega vidika predstavljajo dvorišča za staro mestno jedro Maribora ne le fizično prisotnost, temveč tudi pomembno zgodovinsko entiteto, ki je neločljiv del mestnega tkiva. Eden od ključnih vidikov projekta Naj dvorišče ne bo le parkirišče je ozaveščanje javnosti o pomenu zelenitve dvorišč, ki ima številne pozitivne učinke na naše bivalno okolje. Takšni posegi ne le izboljšajo kakovost zraka v mestnem jedru, ampak tudi zmanjšujejo učinke urbanega toplotnega otoka, ki nastane zaradi prekomerne uporabe asfalta in betona v mestu. Hkrati prispevajo k ohranjanju biotske raznovrstnosti, zmanjšujejo hrup in krepijo celotno trajnostno ravnovesje mestnega okolja.

KORISTI ZELENITVE:

pripomore k čistejšemu zraku
podaljšuje čas odtoka meteorne vode in čistijo vodo
daje senco in ohlaja ozračje
zmanjšujemoč vetra
zakrivajo nevšečne poglede in oblikujejo krajino
povečujejo vrednost nepremičnin in sosesk
v urbana naselja vnesejo naravne elemente in živalske habitate
vse našete koristi pa povečajo kvaliteto bivanja človeka v mestu

1. Preverimo ustreznost tal: Pred sajenjem, če je le mogoče, preverimo pH tal ter zbitost tal na rastišču.
2. Upoštevajte mikroklimo: Razmislite o vplivu sonca, sence, vetra in nizkih temperatur na rastišču.
3. Zagotovite dovolj prostora za rast: Rastlinam omogočite dovolj prostora za rast koreninskega sistema in nadzemnega dela.

Izberite kvalitetne sadike: Pri nakupu upoštevajte veljavne evropske standarde za kakovost sadik.

Redno preverjajte zdravstveno stanje: Bodite pozorni na varnost, stabilnost dreves in redno preverjajte zdravstveno stanje rastlin.

Zagotovite pravočasno in kvalitetno nego: Poskrbite za ustrezno vzdrževanje in nego rastlin.

Preprečujte poškodbe: Varujte rastline pred poškodbami zaradi nepravilne uporabe zelenih površin.

Ekološko preprečujte bolezni in škodljivce: Uporabljajte ekološke metode za preprečevanje in omejevanje razvoja bolezni in škodljivcev.

Odstranjujte odpadlo listje: Redno odstranjujte odpadlo listje pri drevesih, ki so izpostavljena solim in škodljivcem.

Za uspešno posaditev in za nadaljnjo rast lesnih rastlin je pomembno : – da preverimo ustreznost talnih razmer na rastišču, kot je pH tal,aa, suša, vpliv soljenja, zbitost tal ; – da upoštevamo mikroklimo rastišča, kot npr. vpliv sonca, sence, vetra, nizkih temperatur ; – da imajo rastline na razpolago do prostorajtora za rast koreninskega sistema in nadnegazem dela ; – da so nabavljene sadike kvalitetne v skladu z veljavnimi evropskimi standardi ; – da so rastline č Z upoštevanjem razmer na izbranem rastišču; – da redno preverjamo zdravstveno stanje rastlin, zlasti pa varnost in stabilnost dreves; – da rastlinam zagotovimo pravočasno in kvalitetno nego; – da rastline obvarujemo pred poškodbami zaradi nepravilne uporabe površin, namenjenih zelenju; – da na ekološki način preprečujemo in omejujemo razvoj bolezni in škodljivcev na rastlinah. Priporočeno je redno odstranjevanje prezgodaj odpadlega listja pri drevesih, ki so prizadeta s solmi in s škodljivci.

Sadilna jama naj bo pripravljena tako, da je bolj široka kot globoka ter nekoliko razširjena v zgornjem delu. Sadilno jamo/jarek izkopljemo tik pred sajenjem. Zgornjo in spodnjo plast tal odlagamo ločeno. Pred ponovno polnitvijo je potrebno dno in stene sadilne jame zrahljati do globine 15 cm. Tako preprečimo ali vsaj zmanjšamo zbitost in zgostitev tal, kar je pomembno zlasti pri veznih tleh. Premer sadilne jame naj bo vsaj 1,5 kratnik premera koreninske bale/grude. Prostornina sadilne jame za mestna drevesa naj bo vsaj 1,2 m³. Odvisno od zahtevnosti rastišča in velikosti drevesa oziroma koreninske bale, je mogoče pripraviti tudi večjo sadilno jamo. V sadilno jamo dodajamo substrat po plasteh, plasti pa zgostimo le toliko, da kasneje ne nastanejo ugreznine ter, da na dnu in ob straneh jame ni praznih prostorov.

Kakovost drevesne sadike je izjemno pomembna za uspešnost posaditve. Drevesa naj imajo dobro razvito deblo. Za drevesa ob prometnicah naj bo začetek krošnje čim višje. Priporočeni obseg debla ob sadnji na javnih površinah je najmanj 14 cm, največ pa 25 cm za velika obcestna drevesa.

Sajenje je možno med celotno sezono mirovanja rasti. Pozimi je potrebno upoštevati, da lahko preveč namočena tla ali nenadna zmrzal zmanjšujejo uspešnost sadnje. Drevesa v balah in v posodah so manj občutljiva na neugodne sadilne termine, kot sadike z golimi koreninami. Dreves z golimi koreninami ne smemo saditi v zmrznjena tla, saj lahko pride do poškodb korenin pri zasipanju z zmrznjenimi grudami in do izsušitve korenin. Drevesnih sadik prav tako ne sadimo v času velike vročine ali suše. Pri temperaturi tal nad 4° C se začnejo že kmalu po posaditvi razvijati nove korenine, zato so spomladi že v dobrem stanju za uspešno razraščanje. Za razvoj korenin je zimska vlažnost tal ugodna, saj se substrat bolje veže na korenine. Drevesne vrste, pri katerih se rast zgodaj zaključi, npr. Fraxinus, Aesculus, Tilia, lahko sadimo že od začetka/sredine novembra dalje. Vrst, pri katerih se rast zaključi kasneje, npr. Quercus, Robinia in Salix, ne sadimo pred koncem novembra. Za nekatere vrste, kot sta npr. Betula, Prunus, Liriodendron tulipifera, Catalpa bignonioides, se priporoča sajenje spomladi (marec/april).

Drevesa potrebujejo za to, da se ukoreninijo, zadostne količine vode. Vsaj v prvih nekaj letih je potrebno drevesa zalivati predvsem v sušnih obdobjih. Po zapolnitvi sadilne jame je potrebno zalivanje zato, da se vzpostavi stik med balo/koreninami in prstjo/substratom. Količina vode se določi glede na velikost sadilne jame in vrsto tal, običajno znaša 70 do 100 litrov pri enem zalivanju, da se tla namočijo vsaj do globine 40 do 50 cm. Ko so tla pod zastirko na otip suha, drevo ponovno zalijemo. Ob sušnih razmerah drevesa zalivamo vsaj enkrat na teden. Prevelike količine vode so lahko škodljive. Pri tem listi porumenijo in odpadejo. Zalivamo z manjšim enakomernim curkom. Razpršena oblika zalivanja ni primerna za zalivanje dreves. Debla ne zalivamo, prav tako ne močimo koreninskega vratu. Prvi dve leti, v času vraščanja, mora ostati zalivalna skleda okrog dreves brez pleveli ter prerahljana. Konec druge rastne dobe se zalivalna.

Ozelenitev dvorišč v starem mariborskem mestnem jedru ima številne koristi, tako za prebivalce in lastnike nepremičnin v tem območju kot tudi za celotno okolje. V nadaljevanju bom predstavil nekatere od teh koristi:

Izboljšanje kakovosti zraka: Zasaditev dreves in drugih rastlin v dvoriščih lahko prispeva k zmanjšanju onesnaženosti zraka v mestnem jedru. Rastline absorbirajo škodljive pline, kot sta dušikov dioksid in ogljikov monoksid, ter proizvajajo kisik, kar lahko zmanjša tveganje za bolezni dihal.

Zmanjšanje urbanega toplotnega otoka: Ozelenitev dvorišč lahko pomaga pri zmanjševanju učinka urbanega toplotnega otoka, ki se pojavi v mestih zaradi velike količine asfalta in betona. Drevesa in rastline lahko zmanjšajo temperaturo zraka v okolici, kar bo zmanjšalo tudi potrebo po klimatskih napravah.

Izboljšanje estetike in vrednosti nepremičnin: Ozelenitev dvorišč lahko izboljša videz nepremičnin in celotnega okolja. Rastline lahko pomagajo pri ustvarjanju prijetnejšega in bolj naravnega okolja, kar lahko pozitivno vpliva na vrednost nepremičnin in privabljanje turistov.

Ohranjanje biotske raznovrstnosti: Zasaditev dreves in rastlin v dvoriščih lahko prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti v mestnem okolju. Rastline lahko privabljajo živali, kot so ptice, metulji in čebele, kar lahko pomaga pri ohranjanju ekosistemov v mestu.

Zmanjšanje hrupa: Drevesa in rastline lahko delujejo kot naravni absorbenti hrupa in zmanjšujejo hrup, ki prihaja iz okoliških ulic, kar lahko izboljša kakovost življenja prebivalcev v tem območju.

Ureditev, ki jo določa tak odlok je potem zakonsko tudi do določene mere varovana. Občina namreč lahko za ohranjanje in izboljšanje urejenosti naselja in krajine zapove upoštevanje prostorskega izvedbenega akta odredi lastnikom vzdrževalna dela (255. do 258. člen ZUrep-3).

2.3. Izvajanje občinske javne gospodarske službe varstva okolja »urejanje in čiščenje javnih površin« je za obravnavo predmetnih dvorišč relevantno le toliko, kolikor gre morda za javne površine. Glede tega ima Mestna občina Maribor sprejet Odlok o zelenih površinah na območju Mestne občine Maribor, na njegovi podlagi pa Pravilnik o načrtovanju, sajenju in negi lesnih rastlin na javnih površinah v MOM in Pravilnik o načrtovanju, sajenju in vzdrževanju trajnic na javnih površinah v MOM, oboje na spletni podstrani MOM Javne zelene površine. To kaže, da MOM že posveča pozornost zelenim površinam in katere od teh standardov je mogoče dogovoriti tudi med zasebnimi lastniki dvorišč ali pa med njimi in občino, če je dvorišče tudi javna površina, ki ni v lasti MOM (tak dogovor predvideva tretji odstavek 259. člena ZUreP-3).

2.4. Glede na aktualne trende v zvezi s spodbujanjem zelenitve urbanih območij kot ukrep blaženja podnebnih sprememb in prilagajanja nanje občina lahko tudi sistemsko spodbuja zasebne lastnike na svojem območju k saditvi dreves in jim pri tem strokovno ali drugače pomaga ali jih spodbuja. Lastnik drevesa, ki nudi ekosistemske storitve celotni okolici in prispeva h kvaliteti bivanja širšega območja. Politike, ki podpirajo saditev dreves in zelenitev so:

Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 (Vračanje narave v naša življenja) je za mesta z več kot 20.000 prebivalci predvidela pripravo ambicioznih načrtov ozelenitve mestnih okolij že do 2021 (točka 2.2.8);

EU strategija prilagajanja (Oblikovanje Evrope, odporne proti podnebnim spremembam) in Evropska podnebna pravila (5.

člen) v ospredje učinkovitega ukrepanja za prilagajanje podnebnim spremembam postavljata sonaravne (ali na naravi temelječe) rešitve (modrozeleno infrastruktura); pobuda EU o saditvi 3 milijard dreves.

Ključne koristi zelenih površin in dreves pa so predstavljene kot argumenti za občine so predstavljeni v študijah Koristi zelenih površin in Ekonomske koristi zelenih površin. Glede usmerjanja zasebnih lastnikov zemljišč so občine zelo zadržane zaradi ustavnega varstva lastninske pravice, vendar pa glede na podnebno, okoljsko in biodiverzitetno krizo (v EU so okoljske in podnebne izredne razmere razglašene od leta 2019) narašča tudi pomen ekološke funkcije (zasebne) lastnine, ki jo je možno bolj uveljaviti (glej Ekološka funkcija lastnine). Od znanih primerov ima le občina Krško določen tudi režim ravnanja z drevesi na zasebnih zemljiščih (Odlok o občinskih javnih cestah ter drugih javnih površinah v občini Krško, 64. člen).

NE SODI DNEVA PO TEM KOLIKO SI ŽEL, SODI GA PO TEM KOLIKO SI SEJAL.

Robert Louis Stevenson

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NARAVNE VIRE IN PROSTOR

hišA!
društvo za ljudi in prostore

KORIMAKO

THRIVING
COMMUNITIES

Co-funded by
the European Union

PREŽAŽA
PROSTOR

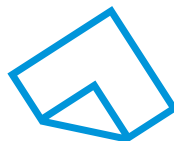
REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE, PODNEBJE IN ENERGIJO

EKO SKLAD
SLOVENSKO DRUŠTVO
ZA OKOLJE

DANDELION MALA VRTNA DELAVNICA

ZAVOD
APLIKATA
MARIBOR

TLAKOVCI PODLESNIK